

УНИЈА

www.unijakm.org

UNHCR
The UN Refugee Agency

ИНФО

Број 31-32. Год. IV Београд март-април 2007. Бесплатан примерак ISSN 1820-3531

Издавање овог Билтена омогућио је Високи комесаријат за избеглице (UNHCR)

У ПОСЕТИ ПОВРАТНИЦИМА РАЕ У ОБИЛИЋУ И ГЊИЛАНУ

Ромско насеље у Обилићу

ПОЧЕТКОМ АПРИЛА ОДРЖАНА СЕДНИЦА САВЕТА БЕЗБЕДНОСТИ НА КОЈОЈ СЕ
РАСПРАВЉАЛО О БУДУЋЕМ СТАТУСУ КОСОВА И МЕТОДИЈЕ

БЕЗ ОПИПЉИВОГ РЕЗУЛТАТА

ако су многи очекивали да ће Савет безбедности (СБ), већ на овој седници, усвојити препоруку Мартија Ахтисарија “да Косово треба да буде независна држава која ће на почетку бити надгледана од стране међународне заједнице”, то се није догодило. **Изврст став Београда**, који је изнео премијер Србије **Војислав Коштуница**, да тај план треба одбацити и наставити преговарачки процес, као и **став Русије**, да ће она прихватити само оно решење са којим се слажу обе стране, одложено је, бар за сада, коначну одлуку о будућем статусу **Покрајине**. **Компромис је нађен у предлогу руског амбасадора у УН, да би на Космет требало да се пошаље мисија у Приштину, која ће преиспитати примену Резолуције 1244, као и испуњене стандарда, односно, како је дефинисано на СБ “процени ситуацију на терену” пре доношења одлуке о будућности Косова.**

“Желимо више информација, забринути смо због распарчавања једне државе”, саопштио је новинарима у Њујорку, непосредно по завршетку седнице, британски амбасадор **Данијел Фридман**, председавајући Савета безбедности. Био то британски цинизам или искрена забринутост, Фридман каже, да многи у највишем телу УН сматрају да се дошло до тачке у којој је оно што предлаже Ахтисари “логичан и неопходан политички корак”, али да се “унутар Савета жели више информација”.

На седници СБ, амбасадорима држава чланица, **Ахтисари** је прво, на затвореном делу седнице, образложио разлоге због којих је предложио да међународна заједница призна Косово као независну државу. Та независност, у почетку, била би надгледана, уз гаранције за опстанак мањинских заједница, првенствено Срба. **Ставови Београда:** неприхватање Ахтисаријевог плана и захтев за наставак преговора са новим преговарачем, представио је премијер Србије Војислав Коштуница, који се, у склопу

Седница Савета безбедности

Ставови Приштине, представио је **Јоан Емануел**, шеф UNMIK-а, који је прочитао делове говора председника Косова **Атлетија Сејдиуа**, траживши усвајање Ахтисаријевог плана без одлагања.

Руски амбасадор Виталиј Чуркин, предложио је да мисија СБ отпутује на Космет и преиспита примену Резолуције 1244 у Покрајини, као и испуњење стандарда међународне заједнице.

Овај предлог је усвојен, а непосредно пред закључење овог броја делегација је допутовала у Београд и Приштину. По завршетку посете, мисија, коју чине представници свих чланица СБ, а на чијем челу се налази белгијски амбасадор у УН **Јоан Вербаке**, поднеће извештај Савету безбедности.

Када је реч о новој резолуцији о Косову, британски амбасадор Пери не очекује да се она ускоро стави на сто, а пре тога, наводи он, биће консултација у кључним светским престоницама. На нацрту резолуције радиће Контакт-група, Европска унија и САД. Британски амбасадор очекује да представници Контакт-групе за Косово (Велика Британија, САД, Русија, Италија, Немачка и Француска) расправљају о наредним корацима, највероватније по окончању мисије СБ у Србији. Тек након тога, у зависности колико ће бити усклађени ставови у Контакт групи, може се очекивати поновна расправа о будућем статусу КиМ на највишем органу УН.

Војислав Коштуница на седници Савета Безбедности

припрема за седницу СБ, састао с амбасадорима Русије и Кине при УН, као и са генералним секретаром УН **Бан Ки-мун**, који је подржао Ахтисаријевог план, позивајући СБ да почне конструктивни дијалог о том питању.

У ОРГАНИЗАЦИЈИ ДАНСКОГ САВЕТА ЗА ИЗБЕГЛИЦЕ НА БРЕЗОВИЦИ ОДРЖАН СКУП О ПОВРАТКУ У ПРИЗРЕНСКИ И ГЊИЛАНСКИ РЕГИОН

ЈЕДНОГЛАСНО – ИЗОСТАО ПОВРАТАК

НЕЏМИЈЕ КАЛАБА, ПОТПРЕДСЕДНИЦА СО КОСОВСКА КАМЕНИЦА:

Сви се ми бавимо повратком. Сви причамо о повратку. Повратак је стандард за Косово. Иду толики милиони за повратак, а повратка нема. Зашто?

ЛЕНАРТ КОЦАЛАИНЕН, ПРЕДСТАВНИК UNHCR-А У СРБИЈУ:

Без значајнијег повратка принцип мултиетичности на Косову неће бити испоштован

ЗЛАТАН РИБАЏИЋ, ШЕФ СЕКТОРА ЗА ПОВРАТАК У КООРДИНАЦИОНОМ ЦЕНТРУ:

Од 1999. године више лица је напустило простор Косова и Метохије него што их се вратило

Истог дана, када је у јуорку Савет безбедности расправљао о плану Мартија Ахтисарија о будућем статусу Косова, на Брезовици се говорило о резултатима повратка расељених у Призренски и Гњилански регион.

И док су се учесници седнице Савета безбедности разишли са различитим ставовима, више од стотину учесника Регионалне радне групе о повратку, одржане у хотелу "Нарцис", овај објекат, напустили су са истом констатацијом – да стварног повратка на Косово и Метохију нема. Занимљиво је, међутим, напоменути да су се поред расељених лица и представника међународне заједнице са оваквом оценом сложили и представници локалних власти.

ОТВОРЕНО О ПРОБЛЕМУ

Њетка је прилика да интерно расељена лица, на састанку, на коме се расправља о повратку, аплаузом награде неког од представника власти, након његовог излагања о овој проблематици. Њш ређа, да тај аплауз буде упућен званичнику локалних албанских власти. Овакав преседан десио се на поменутом скупу где је говор Не њије Калабе, потпредседнице СО Косовска Каменица, више пута прекидан бурним одобравањем оних који осам година чекају да повратак на Косово и Метохију крене са мртве тачке. Управо захваљујући њеном искреном односу према овој проблематици, читава радионица, добила је другачији ток од свих досадашњих. А шта је то рекла НеЊмије

Уводничари скупа

"ТРЕЋА СРЕЋА" НОВЧАНЕ НАДОКНАДЕ

У последња три броја Билтена, најављивали смо да ће надокнаде за запослене бити повећане, најпре од октобра, затим од јануара, а овога пута шеф Сектора за повратак и хуманитарна питања у Координационом центру Златан Џибаћ, најавио је за април месец.

Надајмо се да ће бити по оној народној "трећа срећа". Иако, када се прорачуна колико би средстава било исплаћено да је повећање надокнада почело у октобру месецу, не може се отети утиску да је Влада још једном "уштедела" на расељеним лицима.

Калаба, да се са њеном констатацијом сложе сви учесници скупа?

"Веома смо заинтересовани да се наши грађани врате својим кућама, али да се то оствари, сви ми морамо изменити досадашњи став о повратку. Да нешто не функционише, то је тачно", констатовала је, у уводној речи, Калаба.

ЗАПОСЛЕЊЕ ЈЕ НАЈВЕЋИ МОТИВ

"Сви се ми бавимо повратком. Сви причамо о повратку. Повратак је стандард за Косово. Иду толики милиони за повратак, а повратка нема. Њашто?"

Желим вас позвати да дођете у Каменицу, да видите, да се уверите да се стварно може живети заједно. Да има перспективе за све нас који смо живели заједно и који хоћемо да живимо заједно. Само што, нажалост, а то желим овде потенцирати, ни Влада Косова, ни донатори не помажу оне општине где се повратак може остварити. Напротив, сва средства се усмеравају тамо где нема могућности за повратак, тамо где има проблема и тамо где нема сигурности и слободе кретања. Мислим да треба нешто мењати што се тиче повратка и да то треба бити тачка дневног реда о којој ће расправљати Парламент Косова", рекла је Калаба и наставила.

"Сви нешто раде, улажу средства, праве се куће, а оне потом остају празне. У њих се нико не враћа, а ми причамо о трајном повратку. Ко је за то крив? Да ли смо то добро одрадили, да ли су ти људи стварно они који желе да живе на Косову? Веома је важан и опстанак. То је једна шира димензија о којој треба причати. Није довољан мотив жеља да се човек врати. Проћиће три месеца, а после више нема хуманитарне помоћи, нема посла да сами људи стекну доходак. Нама су зато потребни економски пројекти. Пројекти који су везани за заједницу која је ту и за заједницу која долази. Без обзира да ли су то Албанци, Срби, Њоми, Бошњаци или неки други. Требамо правити мале радионице, у производном смислу, где ће се запослити 40 оних који су ту и 40 оних који долазе. Запослење је највећи мотив за повратак на Косово, али и за опстанак. Не желим да се више и један еуро, бар у мојој општини, даје у подизање капацитета за међуетничке дијалог, за "Иди-види" посете. Осам година ми идемо, долазимо, причамо, одлазимо и мени су, да вам право кажем, више празни ти скупштински састанци. Изађеш пред људе и питаш се шта више да им кажеш? Где је повратак? Њато сматрам, да под хитно, морамо променити став о повратку, тако што треба да подржимо оне који хоће овде да живе и раде

и да од тога рада могу опстати. Њато сам веома заинтересована да знам где су грађани Каменице, како живе, шта је са њима, шта би они хтели и шта ми стварно можемо урадити за њих? У Каменици се то може, верујем и у другим срединама. Све зависи од наше воље, шта желимо даље", закључила је Калаба.

ВИШЕ ОТИШЛО НЕГО ШТО СЕ ВРАТИЛО

Са оваквом оценом сложио се и Златан ибаћ, представник Координационог центра, истакавши да нико ко ради на процесу повратка не може бити задовољан постигнутим резултатима, а према његовим речима, још поразнија чињеница је та, што се из године у годину повећава број расељених.

"Свима нам је јасно да је за свих ових осам година процес повратка расељених лица изостао. Ако се у наведеном периоду вратило мање од пет процената расељених у своја места пребивалишта, онда ни један учесник у процесу повратка не може бити задовољан постигнутим резултатима, без обзира на све мере и активности које су у том правцу предузете. Мислим да је јако тешко говорити о процесу повратка, ако се нама, из године у годину, повећава број расељених лица. Конкретно 2000. године, у Србији је регистровано 187 хиљада расељених, а у овој години укупан број расељених лица износи 207 хиљада. Њато је јако тешко причати о повратку, када је број повратника мањи од броја оних који су се после 2000. године иселили са простора Косова и Метохије", истакао је Џибаћ.

Џибаћ је навео да су планови Координационог центра везани за повратак, али и за интеграцију расељених.

"Кад говоримо о интеграцији, пре свега, мислим на интеграцију интерно расељених лица која су 1999. године, а

Детаљ са скупа

посебно након мартовских насиља 2004. године, привремено уточиште наша унутар Косова и Метохије. Ако крећемо у процес интеграције било би логично да најпре интегришемо људе који су и поред преживљене несреће остали да живе на КиМ. А након тога можемо причати о интеграцији у осталим деловима Србије", рекао је Џибаћ, додавши, да су сви учесници, у овом процесу, а посебно међународна заједница која врши власт на КиМ, у обавези да расељеним лицима створи услове за повратак у што краћем року.

ДИЈАЛОГ ПРЕДУСЛОВ ЗА ПОВРАТАК

Џенарт Коцалаинен, представник UNHCR-а за Србију, није се сложио са предлогом да треба укинути "Иди-види" посете, а поготово мултиетничке дијалог. Посебно је истакао значај састанака Општинских радних група, где би, по његовом мишљењу, представници већинске заједнице требало да омогуће представницима ИФЛ, која долазе на ове састанке и активно учествују у њиховом раду, да слободно изнесу своје мишљење и ставове оних које представљају.

Коцалаинен је истакао да је оште позната ствар, да ако не буде значајнијег повратка, принцип мултиетничности на Косову неће бити испоштован. А да би се кренуло напред, неопходно је смањити бирократске процедуре које коче повратак. Нагласио је да UNHCR ради на томе, али да нема повратка без значајнијег учешћа већинске, албанске, заједнице. На крају свог излагања, Коцалаинен је изразио жаљење што на скупу није присутан већи број представника косовских власти, пре свих челника ПИС Владе Косова.

Радна група за општину Ораховац

"Не може бити дијалога ако обе стране не учествују у њему, а дијалог је и главни предуслов за повратак расељених", закључио је своје излагање Коцалаинен.

О раду UNHCR-а Косово говорила је **Та ара Јер ан**, службеник за заштиту ове организације у Приштини. У својој презентацији истакла је да је за ових осам година званично регистровано 16 208 повратника. **артин Џотџус**, шеф приштинског Представништва UNHCR-а, шире је образложио процес локализације које спроводи UNHCR Косова и представници локалне самоуправе. А **ит Сингал** вод шефа UNMIK Канцеларија за заједнице, повратак и питање мањина, говорио је о преносу надлежности са UNMIK-а на косовске власти.

СПРЕМНО ДОЧЕКАТИ БУДУЋИ СТАТУС

Нагласио је да ће се стриктним поштовањем редефинисаног Приручника о одрживом повратку и Протокола о повратку потписаног између Београда и Приштине успешно провести политички оквир повратка и додао да: "ће судбина Косова бити одређена ускоро". Управо је то разлог, сматра Сингал,

АКТУЕЛНО

да се озбиљније мора размишљати о што бржем преносу надлежности и компетенција на Владу Косова и локалну самоуправу. Све ће то, истакао је он, бити будно надгледано од стране Европске уније.

Након што му је од стране расељених упућено низ конкретних питања, почевши од тога ко је крив зашто није остварен повратак и хоће ли неко због тога бити кажњен; због чега нису реализовани планови повратка за већ усвојене концепт документе и низ других, уследили су Сингалови општени одговори, који су наишли на опште неодобравање расељених лица.

ПЛАНОВИ МИНИСТАРСТВА ЗА ПОВРАТАК

Ипак, да планови за повратак постоје и да би се део њих требало да реализује током ове године подсетио је **Бранислав Џрбић**, министар за заједнице и повратак у ПИС Владе Косова, једини званични представник овог органа

"Основни циљеви Министарства за 2007. годину, су ефективна подршка етничких заједница, као и подршка и финансирање трајног и индивидуалног организованог повратка расељених. У том циљу Министарство је буџет за 2007. годину, распоредило на организовани повратак, индивидуални повратак и пројекат за стабилизацију и развој заједница", рекао је Џрбић и набројао четири пројекта организованог повратка и то: у Добри Дуб и Накараде, општина Косово Поље, Берково општина Клина, Поткаљаја град Призрен, и повратак

ПРОЈЕКТИ ПОВРАТКА ЗА 2007. ГОДИНУ

Министарство за заједнице и повратак у сарадњи са UNDP-ем у току ове године финансираће следеће пројекте:

- Пројектом повратка у Добри Дуб и Накараде у општини Косово Поље предвиђена је изградња 30 кућа, за исто толико породица, с попутном инфраструктуром и економском компонентом, а целокупна вредност пројекта износи 850 хиљада евра.

- Пројектом повратка у Берково, општина Клина, очекује се повратак 25 породица српске заједнице, изградња кућа с попутном инфраструктуром и економском компонентом, а укупна вредност пројекта износи 750 хиљада евра.

- Урбаним пројектом повратка у град Призрен, предвиђено је да се врати 15 породица српске заједнице, изградња кућа с попутном инфраструктуром и економском компонентом, чија вредност износи 504 110 евра.

- Урбани повратак Џома, Ашкалија и Џигпћана у град Вучитрн. Тим пројектом предвиђен је повратак 15 породица, изградња кућа с попутном инфраструктуром и економском компонентом, а његова укупна вредност износи 500 хиљада евра.

Џома, Ашкалија и Џигпћана у Вучитрн. Укупно би требало да се врати 85 породичних домаћинстава, а вредност радова износила би преко 2,5 милиона евра.

"У свим овим пројектима, како организованог тако и

појединачног повратка, биће реализована и економска компонента те ће сви повратници добити средства за развој мале привреде, пољопривреде и занатства. Такође, финансираће се и пројекти бизниса за све заједнице у месту где је имплементиран пројекат, а у циљу запошљавања и трајног опстанка повратника и примајуће заједнице. У циљу опстанка заједнице на овим просторима, Министарство је за 2007. годину, предвидело буџет од два милиона еура, који ће бити реализован за мултиетничке пројекте на општинском нивоу. Приоритет ће имати пројекти економске одрживости који ће трајно решити опстанак свих заједница”, истакао је Грбић.

КОНАЧНИ ПОВРАТАК ЗА 200 ГОДИНА

Овакво иступање министра за повратак изазвало је ироничан коментар Драгана Велића, координатора Комесаријата за избеглице за КиМ, који је израчунао да ако Министарство годишње буде организовано враћало по три стотине људи, како је предвиђено за ову годину, а зна се да има преко две стотине хиљада расељених, онда ће, сматра он, тај процес трајати више од 200 година.

И већина расељених је имала низ примедби на спорост у процесу повратка, али њихова многобројна питања уводничарима, остала су, углавном, без правог одговора.

На крају пленарног дела заседања расељене и друге учеснике скупа, Влади ирветковић и Та ара Деџо, упознали су са будућом улогом ОЕБС-а. Дефо је посебно образложила улогу ове организације у општинама на Косову и перспективи састанака Општинских радних група, као и са радом Општинских већа за сигурност и Локалних савета за јавну безбедност.

Д М ОМОГУЋИТИ ВИШЕ ИНФОРМАЦИЈА

“Повратак на своја имања је неутуђиво право сваке особе, и у том контексту, нити једна околност и друштвено уређење не може да укине то право или да га на било који начин оспори или угрози. И ова радионица је управо замишљена тако да се право на повратак, пре свега,

снажи, промовише и да се анализирају све оне препреке које и дан-данас стоје на путу остваривању тог права. Када је реч о одлуци да ли ће расељени то право користити, то је нешто што ДСИ не може директно да одговори у име расељених лица, али има дужност, то јесте наш мандат да обезбеди што је год могуће више релевантних информација, како би људи могли да на слободан и информисан начин донесу своју одлуку о повратку”, каже о циљевима овог скупа Драган Марковић, представник ДСИ за Србију и Црну Гору.

АКЦИОНИ ПЛАНОВИ

У другом делу овог скупа, расељени и представници локалних власти, као и други учесници, наставили су рад по групама подељеним по општинама Призренског и Гњиланског региона. Представници општинских власти извршили су презентацију текућих пројеката повратка и Општинских стратегија за повратак.

Радна група за општину Сува Река

ИП учесници на Општинским радним групама идентификовали су препреке запажене током њиховог учешћа на састанцима ових форума и предложили начине њиховог превазилажења.

На крају радионица требало је да се дефинишу Акциони планови за сваку општину, са тачно одређеним временским оквирима и одговорностима. На појединим радионицама, као што је она за општину Призрен, урађени су Акциони планови, са конкретним предлозима, носиоцима извршења и роковима. На појединим другим радионицама нису коначно дефинисани Акциони планови, пошто на неким од њих није било могуће детаљно одредити конкретне носиоце активности, јер на пример, у општини Сува Река, осим службеника за повратак, ниједан општински орган или појединац није задужен за рад са расељеним лицима и повратницима. Кад смо код ове општине, приликом извештавања са радионице посвећене повратку у Суву Реку, истакнуто је да за осам година од егзодуса није забележен ниједан повратник српске националности, иако их је пре рата тамо живело преко 3,5 хиљаде.

Презентација ових планова и препорука изнесена је и на пленарној седници, а након њихове дораде и урађене коначне верзије, биће представљени на састанцима ОИГ.

(Непосредно по коначном дефинисању свих Акционих планова исте ћемо објавити у неком од наредних бројева Билтена.)

Скуп на Брезовици завршен је предлогом даљих активности и најавом нове радионице за општине Пећког региона која се одржала крајем априла, по закључењу овог броја.

Забележио: ељко екић
Фотографије: Златко аврић

АКТИВНОСТИ ИНТЕРСОС-А У КРАГУЈЕВЦУ И СРБИЈИ

ПЕТ КОМПОНЕНТИ ПОМОЋИ

У Крагујевцу свих ових година постоји добра пракса организовања координационих састанака, служби, НВО и институција које се баве питањима угрожених група, међу које спадају и ИФЛ. Састанак организује мобилни тим UNHCR-а, а уз подршку Повереништва за избегла и расељена лица града Крагујевца. Један од последњих састанака одржан је крајем марта. Састанку су присуствовали многи учесници у процесима помоћи и подршке расељеним лицима и избеглицима, а међу њима и **арко Вучинић**, представник UNHCR-а.

ПОДРШКА ЛИЦИМА КОЈА НАПУШТАЈУ КОЛЕКТИВНЕ ЦЕНТРЕ

“ИНТЕРСОС” организација италијанске владе, већ неколико година спроводи своје програме на подручју града Крагујевца. До сада су се њихови пројекти, углавном, односили на помоћ избеглицима, поготову онима који су становали у колективним смештајима. Тежиште помоћи се сада све више помера ка интеграцији ИФЛ и пружању подршке приликом њиховог напуштања колективног смештаја. На поменутом састанку, госпођа **Драгана Маринковић**, социјални координатор пројекта, укратко је презентovala пет компоненти пројекта под називом “**Достојанствена решења за избегла и оне који живе у колективним центрима и приватно смештају у Србији**”. Овај пројекат финансира UNHCR, а имплементира ИНТЕРСОС.

Прва компонента пројекта подразумева тзв. Пик-ап програм или робноновчану подршку лицима која напуштају колективне центре и односи се само на становнике истих. Од априла месеца, та помоћ износи 35 хиљада динара по члану домаћинства (максимално за четири члана). Ова компонента не представља трајно решење, већ само једнократну помоћ и подршку породици која напушта колективни смештај.

Друга компонента пројекта се односи на помоћ у грађевинском материјалу за ИФЛ и избеглице у колективном и приватном смештају. За становнике колективних центара, пројекат се спроводи на целој територији Србије, док ће се за породице смештене у приватном смештају пројекат спроводити у 16 општина у Србији. Грађевински материјал је намењен породицама које имају започете стамбене објекте и уредну документацију о власништву, а њиме ће моћи да се појединим породицама обезбеде минимални услови за живот.

СПАЈАЊЕ ПОРОДИЦА

Пољопривредна компонента пројекта се односи само на породице смештене у приватном смештају и спроводи се у осам општина у Србији (Куршумлији, Тутину, Бојнику, Младеновцу, Ваљеву, Владимирцима, Врбасу и Рењанину). Пројекат подразумева подршку породицама чије је примарно занимање пољопривреда, како би унапредиле производњу и побољшали свој животни стандард. Како госпођа Маринковић истиче, пројекат је дао изузетне резултате, пошто овакве породице успевају да произведу на само за себе већ и за

тржиште. Поред грантова ова компонента пројекта омогућује корисницима и помоћ у едукацији из различитих области.

Још једна од врло интересантних и важних компоненти је пилот пројекат – **Спајање породица или склапање уговора о доживотно идржавању који се спроводи у централној и југоисточној Србији**. Овим пилот пројектом покушаће да се изврши спајање домаћинства из локалне заједнице са расељеним домаћинством, чима би се постигла обострана корист. Општине у којима ће се спроводити овај пилот пројекат ће накнадно бити одређене.

СОЦИЈАЛНО СТАНОВАЊЕ

Једна од најзначајнијих компоненти пројекта је **Социјално становање у вештићени услови**, намењена ИФЛ која живе у регистрованим колективним центрима у општини Врање и локалном угроженом становништву. Предложена је изградња зграде са 20 станова, од којих ће 80 процената бити намењено ИФЛ, а остатак локалном социјално угроженом становништву.

“Становање у оваквим условима је привременог карактера, док породице не пронађу друге облике решења и док постоји стање социјалне потребе”, каже Драгана Маринковић.

Пројекат се спроводи у координацији са Републичким комесаријатом за избеглице. Града је у власништву Републике Србије, док је носилац права коришћења општина Врање.

Драгана Маринковић у разговору са Достом Палић

Општина учествује у пројекту обезбеђењем локације са целокупном инфраструктуром. Овај састанак смо искористили да подробније забележимо активности ИНТЕРСОС-а за које сматрамо да ће бити од велике користи расељеним лицима.

Оно што смо још значајно забележили на састанку јесте да је општина Крагујевац отворила канцеларију за ромска питања, чији је циљ анимирање и активније укључивање ромске популације у решавању сопствених проблема. Ово је леп гест, који може да послужи за пример и другим општинама у Србији, сматра директор ове канцеларије **Зоран Павловић**, иначе по националности Ром.

Доста Палић

НА КОНФЕРЕНЦИЈИ РАДНЕ ГРУПЕ ЗА ИРЛ КОЈУ СУ ОРГАНИЗОВАЛИ UNHCR, OEBS И НВО “ПРАКСИС” ПРЕДСТАВЉЕНА СТУДИЈА

“АНАЛИЗА ПОЛОЖАЈА ИРЛ СА КОСОВА У СРБИЈИ: ЗАКОН И ПРАКСА”

И потребан је јачи и боље координисан институционални одговор, како би се обезбедило пуно поштовање људских права у Србији за 206, 879 интерно расељених лица са Косова. И во је главни закључак Конференције, одржане крајем марта у Београду, на којој су, осим организатора, учествовали и представници Комесаријата за избеглице, Координационог центра, више министарстава у Влади Србије, као и представници међународних и домаћих владиних и невладиних организација које се баве овим проблемом.

На Конференцији је представљена UNHCR-ова анализа о положају интерно расељених лица са Косова у Србији: закон и пракса, као и презентација студије НВО “Праксис”: “Приступ документима за интерно расељена лица у Србији”. Обе анализе препоручују Влади Србије и другим државним органима да интерно расељеним лицима обезбеди приступ основним грађанским, политичким, социјалним и економским правима.

НА ЗАЈЕДНИЧКОМ ЗАДАТКУ

Енарт Коцалаинен, представник UNHCR-а за Србију, рекао је, у уводном излагању, да сматра да је дошло време за преиспитивање државних стратегија за збрињавање угрожених категорија, а нарочито “Националне стратегије за избеглице и ИЛ” из 2002. године, односно, да ове документе треба ускладити са новим околностима.

Радно председништво Конференције

“UNHCR је спреман да допринесе да се заједничким међуагенцијским напорима ИЛ у Србији пружи заштита и нађу решења. Желео бих да нагласим, да смо свесни да хуманитарни актери могу да одиграју само ограничену улогу при решавању проблема интерно расељених лица. Према томе, очекујем од државе и међународне заједнице, да преузму пуну одговорност за превенцију и решавање проблема ситуације расељености,

као и у заштити права ИЛ. Државе су те које су превасходно одговорне за права и заштиту и добробит њихових грађана, укључујући и оне који су интерно расељени. Спремни смо да у томе помогнемо влади и другим актерима, једнако као што смо то радили и протеклих 15 година од конфликта на територији претходне Југославије. У том смислу, морамо да радимо на заједничком задатку с њима - да помогнемо и заштитимо људе који пате. Међутим, у овом заједничком раду, ми ћемо се стриктно придржавати норми, стандарда и пинципа међународних људских права и хуманитарног права. Нарочито водећег принципа интерне расељености УН. Документ који смо припремили упућен је Влади Србије, општинским властима и другим актерима, који имају могућности да створе за расељена лица хумане животне услове док су у расељености. У извештају се идентификују празнине у правном систему и препоручују решења”, рекао је у уводном излагању Коцалаинен, истичући добру сарадњу UNHCR-а са Комесаријатом за избеглице Србије и другим институцијама и организацијама које се баве овим проблемом.

“Мисија ОВБС-а и њени партнери заједнички раде на подстицању усвајања и спровођења закона и стратегија којима би се гарантовала права интерно расељених лица”, изјавила је Еанелоре Валиер, шеф Одељења за демократизацију, Мисије ОВБС-а у Србији, додавши да ова Мисија и њени партнери заједнички раде на подстицању усвајања и спровођења закона и стратегија којима би се гарантовала права интерно расељених лица.

ПРАВА И ПРЕПОРУКЕ

он ндрју Јанг, шеф службе за правну заштиту UNHCR-а у Србији, извршио је презентацију препорука из наведеног документа. Препоруке се заснивају на истраживањима из праксе многих партнера UNHCR-а који раде са расељеним лицима

Циљ документа је да обезбеди да се интерно расељеним лицима загарантује стваран приступ основним грађанским, политичким, социјалним и економским правима. Права се превасходно односе на прибављање личних докумената, пријаву пребивалишта, здравствену заштиту, налажења одговарајућег и сталног основног смештаја и могућности запошљавања, остваривања права на пензију и њено подизање

КОНФЕРЕНЦИЈА

РАСЕЉЕНИЧКИ СТАТУС

UNHCR се супроставио појединачним аргументима да лица која потичу са Косова и која су враћена у Србију, на основу споразума о реадмисији, не треба да добију расељеничке легитимације, с обзиром да нису прешла међународну границу. Аргументујући у прилог свом ставу, UNHCR је представио примере других расељеничких ситуација (Босна, Колумбија, Азербејџан) и нагласио да примарна одговорност за гарантовање пуних права грађанима као и за стални боравак, увек лежи на држави, без обзира да ли су та лица била успешна или неуспешна у својим захтевима за азил. Наглашено је да намера међународног права јасно указује одговорност државе током свих фаза расељења.

Чинећица да се један део циклуса расељења одвија међународно, не треба да подрива фундаментални принцип. У том смислу, наглашено је да, уколико нема услова за сигуран и достојанствен повратак или одрживе алтернативе у форми релокације или пресељења, онима који се враћају у Србију, не сме да буде одбијен расељенички статус.

и друга.

Ови проблеми посебно погађају расељене припаднике косметских Хоме, Ашкалија и Хипћана (ХАХ), као и лица пореклом са Косова који се враћају из западне Европе на основу уговора о реадмисији.

Што се тиче повратка на Косово и Метохију, у анализи се тврди да услови на терену чине да већина ИХЛ није вољна или није у стању да се врати својим кућама. С друге стране, интеграција није препозната као решење за расељене, а власти нису вољне да отворе пут пројектима који би расељеним домаћинствима омогућили да се трајно настане у Србији. У циљу успешног превазилажења поменутих проблема, аутори анализе надлежнима су упутили укупно 19 препорука за побољшање услова живота и поштовање правних норми за ИХЛ.

ДВОСТРУКИ СТАНДАРДИ

“Већина препорука стоји, али има препорука које нису прихватљиве”, рекао је, у свом излагању, Драгиша Дабетих, републички комесар за избеглице, посебно наводећи да никако не могу бити прихватљиве препоруке о реадмисији, односно принудном повратку. Напоменуо је да се ту ради о “двоструким стандардима”, јер “када из западних земаља треба враћати азиланте са Косова, онда сви признају државу Србију, међутим, када се говори о повратку и правима државе Србије на територијални интегритет Покрајине, онда се каже да сва власт у Покрајини припада UNMIK-у”, навео је Дабетих.

Дабетих је истакао да је тачно да ХАХ, од свих расељених, најтеже живе и да то нико не оспорава, али да он сматра да по етничким принципима не треба правити разлику, јер међу расељенима се налази 31 етничка група која се, углавном среће са истим проблемима. Нагласио је и проблем са личним документима када су ХАХ у питању, додајући да држава управо ради на решавању истих.

Већина учесника је нагласила да Хоме ИХЛ представљају специфичну и изразито угрожену категорију ИХЛ популације, којој је потребно указати посебну пажњу. У том смислу, наглашено је да постојеће српско законодавство о заштити мањина препознаје Хоме као специфичну рањиву групу и

предвиђа активности афирмативне акције за њихову интеграцију у друштво.

Ово законодавство треба да се примењује од стране власти Републике Србије, препорука је скупа.

ПРИСТУП ДОКУМЕНТИМА

И Иванка Костић, извршни директор НВО “Праксис”, сложила се с тим да ХАХ имају највећи проблем у добијању докумената, рекавши да се и ова организација низ година ради на решавању тог проблема.

“Циљ овог извештаја није да покажемо шта радимо, него да покажемо који су проблеми у пракси и како то може да се промени, али и да мотивишемо надлежне органе да нешто промене. Надамо се да ће овај извештај макар мало да допринесе да се то деси. Праксис ради на појединачним проблемима и појединачним захтевима, како би се олакша процедура у приступу расељеним лицима и омогућила таква процедура у приступу документима да није потребно расељеним лицима, или било коме у овој земљи, да мора да ангажује стручно лице у решавању таквих захтева”, рекла је Иванка Костић, представљајући студију “Приступ документима за интерно расељена лица у Србији”.

У дискусији која се касније развила учествовали су многи од преко стотину учесника скупа. Износили су углавном проблеме из властитих средина, а представници присутних Министарстава и других државних органа су покушали да одговоре на нека од њих. Тако се Данијела Кнежевић из Министарства за локалну самоуправу похвално изразила о сарадњи са Праксисом. ари Терез Китинг, у позитивном смислу, истакла је улогу Унија М канцеларије у Приштини, која по њеним речима, може изградити капацитете за пружање правне помоћи, али и међусобне координације између расељених и Привремених институција Косова. О оваквом виду пружања помоћи говорила је и Дрита е епи, помињући НВО “ Правна помоћ Косова” која ради по питањима помоћи расељеним којима су потребна документа са Косова.

Више од стотину учесника присуствовало скупу

Као посебан проблем истакнуто је то што UNMIK не призна документа оверена у судовима у Србији, а држава Србија, документа која издаје UNMIK. Све се то, наглашено је, ипак прелама преко леђа расељених који остају ускраћени у загарантованим правима из многих области живота.

На крају састанка, закључено је да овај процес јесте тежак, али уз више воље свих актера који учествују у њему и испуњавањем препорука извучених из анализе наведених докумената, могуће је постићи боље резултате у помоћи остваривања права расељених лица.

Припре ио: Х. Кекић

ОБЕЛЕЖЕНА ТРОГОДИШЊИЦА МАРТОВСКОГ НАСИЉА

КУЋЕ ИЗГРАЂЕНЕ – ПОВРАТНИКА НЕМА

За само два дана невиђеног вандализма у коме је учествовало око 50 хиљада косовских Албанаца, предвођених својим екстремистима, страдало је 19 лица, осам Срба и 11 Албанаца, а повређене су 954 особе. Седам српских села на Косову и Метохији је потпуно уништено, запаљена је 561 кућа и 35 православних цркава и манастира, међу којима и средњевековни манастири Девич и Свети Архангели. Три године касније, у већини места куће су изграђене, али повратника нема. Ни на обнови порушених црква и манастира, упркос бројним најавама, нема видљивог напретка.

Међународне снаге првог дана, ове догађаје оциениле су као етнички мотивисано насиље, а аналитичари су навели да је оно свесно организовано како би био убрзан процес дефинисања коначног статуса Косова.

ИСТОРИЈАТ

Немири су почели након што су представници UNMIK полиције, претходног дана, пронашли тела два детета, од тројице утопљених дечака албанске националности, у реци Ибар код села Чабра, на северу Покрајине, за чију су смрт, према наводима косовских медија на албанском и појединих “активиста за људска права”, окривљени Срби из суседних села, који су, наводно, псима натерали децу у набујалу реку. Албанци, окупљени у јужном делу Митровице, упркос изјавама припадника УН полиције, да први налази истраге нису показали кривицу Срба за утапање тројице дечака, организовали су протест, кренувши преко моста на реци Ибар у северни део града, настањен већином Србима. На мосту су се сукобили са француским војницима KFOR-а и протести су прерасли у насиље.

Од хитаца испалиених у јужном делу Митровице, код моста у северном делу града, убијен је **Боривоје Спасојевић** (53). Метком из снајперске пушке је, на тераси свог стана у северној Митровици убијена **Јана Тучев** (36). Насиље се из Косовске Митровице прелило јужно у друге делове Косова, село Чаглавицу код Приштине, Липљан, Косово Поље... У касним поподневним

часовима насиље се пренело на град Призрен где су масе Албанаца организовано пристигле аутобусима, заједно са одређеним бројем људи из Призрена кренули у уништавање свега српског. Црква, кућа, имовине, споменика. **Драган Недељковић** (55) из Призрена изгорео је у запаљеној згради Богословије, а иста судбина задесила је и **Златибора Трајковића** (53) из Косова Поља, који је спаљен испред болнице у том месту. Отац и син, **Добривоје** (50) и **Борко** (22) **Столић**, из села Драјковци, код Штрпца, убијени су на кућном прагу. **Ненад Весић** (54) из Липљана настрадао је од бомбе, а **Слободан Перих** (52) убијен је у Гњилану. Код Пећи је запаљено повратничко село Бело Поље, одакле су Срби повратници, у последњем тренутку, евакуисани из запаљеног парохијског дома. На манастир Високи Дечани, у ноћи 17. марта, испалиено је седам минобачачких граната које на срећу нису погодиле ово древно православно светилиште. На удару екстремних косовских Албанаца нашла су се и српска гробља на Косову и Метохији.

У првом дану немира на Косову, портпарол UNMIK полиције **Дерек Чепел** оциенио је да су ови догађаји очигледно били унапред планирани. Насиље на Косову је настављено и 18. марта, мада мањим интензитетом, у односу на претходни дан. Напади већих група Албанаца на косовске Србе забележени су у Обилићу, Средачкој Жупи, а велике демонстрације су организоване у Приштини и Пећи, због страдања Албанаца у сукобу са снагама реда 17. марта.

СРПСКИ ЗВАНИЧНИЦИ О ТРОГОДИШЊИЦИ ПОГРОМА - ОБЕЗБЕДИТЕ МИР

Борис Тадић, председник Србије, позвао је све међународне институције да обезбеде ред и мир за све грађане Косова и Метохије и да коначно приведу правди организаторе и починиоце погрома Срба из марта 2004. године. Тадић је истакао да УН и прогресивне снаге у свету не смеју да поклекну пред екстремистичким уценама и да приликом одлучивања о статусу покрајине узму у обзир међународно право и значај принципа непроменљивости граница за овај регион. Тадић је додао да сви заједно морамо да се боримо за те принципе, за демократију и заједничку европску будућност, у којој ниједан народ не сме бити прогоњен и у којој злочинци морају бити у затвору, а не у политичком животу.

Премијер Србије **Војислав Коштуница** изјавио је да је више него јасно да не постоји ниједан аргумент зашто би албанска национална мањина на територији Србије стварала још једну албанску државу, истакавши да би такав аргумент био у директној супротности са Повељом УН и важећим начелима међународног права. “Пројекат независног Косова се у потпуности заснива на насиљу, претњама и сталном етничком чишћењу Срба и неалбанаца”, рекао је Коштуница у изјави Тањугу, поводом трогодишњице од антисрпског мартовског насиља у покрајини. “Ужасно насиље и терор који су албански сепаратисти починили пре три године, представљао је покушај завршетка етничког чишћења. И све до данас свакодневно се наставља прогон и насиље над Србима”, навео је Коштуница.

ТРИ ГОДИНЕ ПОСЛЕ

Косовске власти су обновили већину српских кућа оштећених и запаљених у мартовском насиљу, али се мали број људи вратио у њих, застрашен од могућег понављања насиља. Правосуђе на Косову, у већем броју случајева, није открило починиоце убистава осморо Срба. Главни организатори никада нису именовани, иако су бројни међународни извори показали да је ниво организације био такав да се јасно види да је постојао план за организовано насиље који је само требао, у одговарајућем тренутку, да буде активиран. Нико од међународних и косовских званичника није поднео оставку, а поједини команданти KFOR-а, и то у оним областима где је све српско уништено, добили су и орден захвалности.

Како недавно рече један од колега из косметских гласила, гостујући на ВТС-у, у емисији посвећеној трогодишњици погрома, највише од свих градова страдао је Призрен. Ња разлику од оваквог типа емисија, који се овим питањима бави из пристојне удаљености, као уосталом и проблематиком расељених, повратника и лица која су упркос свему остала да живе на Космету, екипа ИНХО Билтена, тачно на трогодишњицу насиља упутила се у Призрен, Липљан и још неке средине с циљем, не само да евоцира успомене на те догађаје, већ да види шта се конкретно урадило на обнови порушеног и повратку прогнаних. Стање које смо затекли, није нимало охрабрујуће.

ЂУНАА (ГРЕ ОТА)

У та два дана 17-ог и 18-ог марта 2004. године, према причама људи који су се тада овде затекли, Призрен је изгледао као аветињски град. Ња непуних 24 часа уништено је, опљачкано и спаљено, више од стотину српских кућа у насељу Поткаљаја, као и Богословија и све цркве у у ширем језгру царског града.

Доста и Јанко Јанковић

Србе, који су се у том тренутку затекли у Призрену, припадници немачког KFOR-а, евакуисали су у своју базу. Иоловани од света тамо су остали да живе готово две године. Више лица физички је нападнуто, задобивши том приликом, тешке повреде. Нажалост, неки су и смртно страдали.

"Улаз" у Поткаљају

О томе како је Призрен изгледао пре три године и шта се тамо догађало и поред претходно договореног интервјуа, општински челници вешто су избегли причу, као и већина преосталих Срба који су остали овде да живе. Свако од њих из својих разлога. Први, јер се не могу похвалити резултатима обнове, други, јер страх, од претходних догађаја, још није исчезло и ко зна да ли ће икада. Ипак, брачни пар **Доста** и **Јанко Јанковић**, смогли су снаге да се присете тих догађаја.

"Гледам ја Богословија гори, куће горе, цркве горе. Страшан приказ. Њедан Шиптар говори ђунаа (грехота). Греота што палите. А други Шиптари псују, зашто он виче ђунаа", присећа се Њанко.

"После дошли Немци, припадници KFOR-а. - Ајде каже, оће

- Ц - ЊЊ -

СТРАВИЧНО НЕСТВАРНО

Леп, сунчан пролећни дан у Призрену, какав зна бити средином марта. Наша екипа на нимало лако задатку, прикупљању података за информисање расељених и потенцијалних повратника, обилази град тражећи неки помак од мартовских догађаја пре три године. Након половично обављеног посла (званичници су одбили да говоре о овој теми), чистим, умивеним улицама пролазимо кроз најужи центар града - Шадрван. Крећемо према Музичкој школи, у намери да накратко осетимо дух Поткаљаје. На наше пријатно изненађење, жице су уклоњене, што представља јединствену прилику да се по први пут од 17. марта 2004. прошета овим делом града. Крећемо. Већ после неколико корака, разочарење, неспокој, беспомоћност. Осећај сасвим други, од оног од пре тридесетак секунди. Око нас остаци паљевина, рушевине из којих цури вода. Њаос и безнађе у једној од најкултивисанијих урбаних средина на Косову и Метохији. Као да је време стало. Нигде живе душе. Само понегде покоји раздрагани лептирић, упозорава да је све променљиво, да иза ових рушевина буја живот. Да и ове зидине очекују своје власнике како би опет заживеле. Нереално очекујемо да ће се, ипак, из неке куће појавити власник. Нема га, нажалост, за сада...

Обнова цркве Светог Ђорђа

ту да те убију, идеш у касарну. Ко ће да ми варди (чува) кућу, питам. Више жалим кућу него живот. Ђа не идем. Нека ме ту убију на прагу. И нисам отишо. Ђто нафака (срећу) сам имао, од Бога, и остао сам жив”, додаје Ђанко.

Дости поглед одлутао према Поткаљаји. Нерадо се сећа тих дана. Ипак изусти неколико речи.

“Четворица разбили врата и ушли, а ја, само сам седела у двориште, Они дошли код мене. Ти да ћутиш, да не кажеш у помоћ. Ако почнеш у помоћ да кажеш, ми одмах, главу ће ти скинемо. И ја нисам мрдала. Кад су отишли, тад видим све однели. Ђала богу жива сам остала”, збори Доста, на чистом призренском наречју.

Три године касније ништа се није променило. Куће на Поткаљаји у горем стању него што су биле. На њиховој обнови ништа се није урадило, а Срба у граду никад мање...

“Двадесет и нешто душа има овде, Срба. Ту седимо и не

идемо нигде. Понекад одемо до града у куповину. Нисмо имали проблема. Не дира нас нико, не можемо да кажемо”, наставља Доста. Ђанко је храбрији. Често одлази у град, не плаши се, каже, иако је имао лоших искустава. Садашњу ситуацију поређује са оном пре мартовског погрома. Срби слободније шетају градом, враћају се, али како он каже, “само да продају имање”. Ђанко не жели да иде из Призрена.

“На крају крајева, ја оћу да одржим овде своје имање. Шта знаш сутра, прекосутра, можда ће да бидне боље. Нећу да продам. Шта си ти онда? Овде пуно наших Срба вика (каже) ја сам с Косова, а продао имање. Ниси ти више Србин с Косова, твоја више није земља овде, чим бегаш, ниси више. Ђа сам одавде и 500 година су моји били овде и не желим да дајем ово место. Оћу да будем ја овде, макар јединац” категоричан је Ђанко.

ОБНОВА СВЕТИЊА У ДРУГОМ ПЛАНУ

Нажалост, ништа боље од кућа нису прошле ни светиње. Већина цркава зарасла у коров. Видљива је једино обнова кровне конструкције цркве Св. ђорђа која би требало да се заврши до краја месеца.

Ни три километра удаљени манастир Свети Архангели није обновљен. Како нам је рекао игуман **Бенедикт**, осим привременог склоништа за монахе, ништа није изграђено. Обећана санација од стране међународних организација и привремених институција

РЕКОНСТРУКЦИЈА У ГРАДУ ПРИЗРЕНУ ЈОШ НИЈЕ ПОЧЕЛА, А КАД ЋЕ...

Иако се већ више од годину дана увелико говори о почетку реконструкције и организованом повратку у град Призрен, за сада се све заснива само на причама и припремама. Добро је да се кренуло са реконструкцијом светиња, које би требало да буду гарант толеранције, зближавања и заједничког суживота. Добро је и да се све више прича о повратку и реконструкцији. Није добро, што повратка и реконструкције још нема. А да ли ће га бити? То пре свега зависи од средстава.

Ђинансијска средства за реализацију Пројекта удружења “Свети Спас”, за повратак и реконструкцију објеката за 15 домаћинстава, добило је Министарство за повратак и заједнице. У складу са тиме, 13. марта, министар за заједнице и повратак у Влади Косова **Бранислав Ђубић**, обишао је Призрен и у разговору са председником општине, **кре о Круеџијо** констатовао, да се треба дати пуна подршка почетку реконструкције и повратку у овај град. Министар је након састанка са градоначелником апеловао да се за повратак определе “прави” повратници, јер како је рекао “он и његово Министарство не могу да буду чувари изграђених кућа које углавном служе као викендице, а има и случајева да их Срби продају и купују некретнине негде у унутрашњости Србије”. У прилог томе иде и недавна информација директора директоријата Канцеларије за повратак и заједнице СО Призрен, који је нагласио да је “код задње провере на терену утврђено да је од 55 новоизграђених кућа чак 41 празна”.

Након овог састанка, уследио је и састанак представника удружења “Свети Спас” са министром Грбићем, на којем је, такође, потврђена спремност свих страна за што скорије стварање услова за повратак расељених. На састанку је разјашњено да пројекат удружења “Свети Спас” не представља повратак у Поткаљају (где се за повратак изјаснило 78 породица), већ у део испод Поткаљаје, уже градско језгро око Саборне цркве, која је у фази реконструкције. Изналажење средстава за почетак реконструкције Поткаљаје (Концепт документ-пројекат је израдила немачка организација АСБ), представљаће могућност за повезивање ове две целине, и омогућавање лакшег развоја пројеката за екомномску одрживост повратника.

Владе Косова, остала је само на речима. Игуман Бенедикт не скрива разочарење што светиње нису обновљене, а одбија да било шта каже о мартовским догађајима. Каже свеке године понавља исту причу, а од обнове ништа. Незадовољан је и што се мало урадило на обнови цркава у Призрену.

“На цркви Светог Спаса поправили су кров од звоника, па сада више личи на ђамију него на цркву. Наместили су и врата на цркви Св. великомученице Недеље. Ђади се нешто ситно и мала црква св. љ орђа. Ђа четири године ништа није друго урађено осим тога, а могло се. Богословија није ни такнута. Капелу св. Пантелејмона, људи не могу више ни да нађу. Све то иде преспоро. Нема шта да се лажемо, види се да је неком у интересу да то иде, овако како иде”, незадовољан је обновом цркава и манастира игуман Бенедикт.

Призренци на сахрани

Причу са њим, наставили смо на православном гробљу у Призрену, где су монаси, из овог манастира, служили опело у **ени Вељковић**, јединој особи која након трагичних догађаја од 17. марта није напуштала камп немачког KFOR-а.

Трагично, али истинито, две трећине Срба из Призрена, изашло је на њену сахрану. Укупно њих петнаестак. Ово је, истини за вољу, једна од ретких прилика да Срби Призренци буду заједно. С првим мраком се повлаче у своје домове, кажу не више толико од страха. Из навике, ваљда.

ЛИПЉАН

Ништа боље од Призрена није прошао ни Липљан. Тачније Срби и њихове куће у средишњем делу овог града који се налази између јужног (албанског) и северног (српског) дела. У ноћи 17/18. март запаљено највише српских кућа. На месту где се некада налазило имање **Чедо ира итровића** (75), крепког старине, подигнута је само кућа. Сећања на немиле догађаје навиру:

“Ми смо сви седели у кући са страхом ишчекујући шта ће се десити. Ђински војници нису хтели да дођу, да буду овде, да ми не запале кућу. Кад смо видели муке велике, побегли смо кроз оборе, један, други, трећи у црквено двориште. Тамо питам Ђинца команданта да нам дају војску да идемо кући да пустимо стоку. Нису хтели да нам изађу у сусрет. Онда смо седели ту

извесно време и видимо како нам гори кућа. Ђапаљена ми и кућа и штала и гараже и продавница и амбар и машине. Ништа није остало”, показује нам Чедомир места у дворишту где су се сви ти објекти налазили.

ЈЕДНОМ, БИВА ТО

Од свега спаљеног подигнута му је само кућа. Ђа све спаљене објекте понуђено му је 1700 евра. Није прихватио понуђену суму. Каже, не може се од ње саградити 200 квадрата. Тражи од општине да му се подигну запаљени објекти, како би се комплетна седмочлана породица, која тренутно живи у седам километара удаљеном селу Лепини, могла вратити да живи овде. Није наишао на разумевање, па правду покушава да пронађе судским путем. Али и то се одужило, додаје.

У новосаграђеној кући опремљена само једна соба, све остало зврји празно. Од десет хиљада пензије једва да може преживљавати са болесном супругом, тренутно смештеном у болници. Ђаборавили га сви и општина и српска држава и косовске институције, осим изграђене куће никакву другу помоћ није добио. На наше питање да ли се плаши, оригинално одговара.

“Плашим. Ђедном бива то. Искључиво се плашим. Нема ту лажи, јер кад не можеш слободно да се крећеш и кад ноћу све затвараш, није добро”, каже Митровић и додаје да га највише забрињава то што из његовог дела града Срби одлазе.

Полагано продају куће. У мојој улици остале су још три непродате куће. Све је отишло”, закључује Чедомир Митровић пратећи нас до аутомобила.

Предвече напуштајући Липљан, преко Приштине крећемо према Митровици. Непосредно пре уласка у овај подељени град, поглед нам се задржава на селу Свињаре, неколико

Чедомир Митровић у опустелом дворишту

километара удаљеном од њега. Виде се кровови новоизграђених кућа у овом селу, такође, спаљеном и уништеном у мартовском погрому. Нажалост, испред кућа нема никог. Већина избеглог становништва Свињара, као и осталих преко 200 хиљада прогнаних са Косова и Метохије, још увек нема храбрости да се врати на своја огњишта.

Ђељко Ђекић, Златко Маврић и К М- НЂ

ПРЕДСТАВНИЦИ НВО "ЦЕНТАР ЗА ЧОВЕЧАНЕ РЕСУРСЕ" (ЦХР) У МАРТУ МЕСЕЦУ ПОСЕТИЛИ КОСОВО И МЕТОДИЈУ

ТЕЖАК ПОЛОЖАЈ РОМА, АШКАЛИЈА И ЕГИПЋАНА

Том приликом, представници ЦХР, посетили су повратнике Роме, Ашкалије и Египћане (РАЕ) у Обилићу, Обилићу и Њилану, а обишли су и неколико локација у које би требало да се врате расељени ове популације. Сва прилика је искоришћена и за сусрет са министром за заједнице и повратак, координаторком UNDP-а за индивидуални повратак, као и општинским службеником за повратак Обилића.

Непосредно по доласку на Косово, делегацију ЦХР-а примио је Бранислав Ђебић, министар за заједнице и повратак у ПИС Владе Косова. У толерантној и разумној атмосфери, приликом овог сусрета, обе стране су се сагласиле да приступ повратку РАЕ

повратнике. Овим питањима се бави Европска перспектива, а прихваћен је и предлог да ЦХР учествује у поступку повратка, као и у мониторингу овог процеса.

ПОСЕТА ОБИЛИЋУ

Општински службеник за повратак из Обилића упознао је представнике ЦХР-а а чињеницом да је општина спремна за повратак РАЕ и да је вољна да ради на томе. Сређивање имовинске документације је нешто опипљиво на чему се тренутно ради, а као добар пример истакнуто је то што је општина дозволила дислокацију кућа за две породице, из категорије спонтаних повратника, пошто су се њихова досадашња домаћинства налазила испод далековода. На питање колико су представници мањинских заједница укључени у локалне привремене институције, одговорено је да су две особе запослене на пословима чистачице и курира.

Након ових разговора, обишли смо локацију на којој је некада било ромско насеље у Обилићу. Насеље је порушено, али у његовој околини се налазе куће у којима живе Албанци.

Представници ЦХР-а на темељима порушених РАЕ кућа

треба бити озбиљнији и да се за евентуалне повратнике морају што пре обезбедити задовољавајући услови. Узговарано је и о економској компоненти изузетно битној за одржив повратак.

НЕОП ОДНА ЗАЈЕДНИЧКА САРАДЊА

Министар је упознат и са неколико концепт докумената, који дуго чекају на реализацију, а на крају састанка закључено је да је заједничка сарадња на повратку ИЖЛ корисна и неопходна и да се треба наставити преко Канцеларија Уније и Уније М које би, по обостраном мишљењу, морале имати кључну улогу по питању повратка ИЖЛ.

Након тога, вођени су разговори са во Кицлер, координаторком SPARK програма UNDP-а. Она је упознала госте да је добијен нови фонд за индивидуалне повратнике, а они њу о списку потенцијалних повратника, који јој је прослеђен од београдске Канцеларије UNMIK-а и UNHCR-а. Кицлерова је истакла да је тај списак предат њиховим партнерима који испитују наведене локације и потенцијалне

Игра под далеководима

Из овог насеља су и већ наведене две породице, за које је општина доделила друге плацеве.

КАМП У ПЛЕМЕТИНИ

По обиласку ове локације посетили смо камп у Племетини и разговарали са његовим становницима, између осталих и са једним од два потенцијална повратника, за које је обезбеђен плац за изградњу куће у Обилићу. Сви саговорници су били

Учионица у кампу Племетина

огорчени на организације и институције које раде на њиховом збрињавању. Приликом разговора са њима, примећена је и одређена доза страха. Потенцијални повратник, за кога је обезбеђен плац, изнео је чињеницу да се он налази поред саме реке и да је то место често под водом, а да он не жели да са својом породицом буде враћен на такву локацију. Сам камп у Племетини је изграђен испод далековода као и две стамбене јединице од којих је једна у фази уселења, а друга је још у фази изградње. У згради која је завршена до другог спрата има воде, док на вишим нема. О потребама становника брине албанска НВО “Мајка Тереза”. У самом кампу, образовне активности спроводе се према образовном програму Министарства образовања РС које и финасира извођење наставе. Општи утисак који посетилац стиче, по обиласку кампа, је да се он налази у лошем стању и да је руиниран због неодржавања.

АЗБЕСТНО НАСЕЉЕ

Након разговора са мештанима кампа у Племетини, упутили смо се у Обилић у повратничко “Азбестно насеље” у које се из кампа Племетина вратила 21 породица. Из разговара са неколико повратника, приликом обиласка њихових кућа, дошли смо до сазнања да њихов повратак није праћен економском компонентом и подршком коју UNHCR даје за прва три месеца. Примећено је да сама изградња кућа није квалитетно урађена. На питање, да ли их неко обилази да види како живе, мештани су нам одговорили да им нико не долази откако им је међународна НВО “Европска перспектива” подигла објекте. На питање, како остварују своја права у локалним институцијама, одговорили су - лоше. Накнадно смо сазнали да су у економској компоненти обухваћене само две породице које раде на одржавању пијаце. Само по себи се намеће питање шта је са осталих 19 породица и како се оне издржавају.

ПУТОПИС

ГЊИЛАНЕ

У Гњилану смо се сусрели са повратницима у улици Авдула Прешева. Ту се окупила група људи, међу којима и Албанци, који су смештај пронашли у напуштеним ромским кућама. Сви су огорчени на организацију ARC, која их је вратила. Кажу да економска компонента није пратила процес повратка и да немају шта да раде и од чега да живе. Осим тога, нису им решена ни имовинска питања, а тренутно су укључени у програм решавања личних докумената.

ДВОСТРУКИ СТАНДАРДИ

Сви показатељи говоре да су мањине у незавидном положају и да се треба повести рачуна о томе, а не само декларативно се изјашњавати како сви грађани треба да буду равноправни у остваривању својих права и да се притом не доводи у питање њихов национални, верски или било који други идентитет.

Колико је примена двоструких стандарда од стране већинске заједнице може се закључити на основу примера у Обилићу, где су Албанци за своје сународнике одобрили локацију у центру града, а са друге стране, општина је доделила плацеве за изградњу кућа из мањинске заједнице АИЛ, поред реке. Сличан пример може се навести и код два подигнута објекта за исту популацију испод далековода у Племетини.

И на крају, навешћемо још један пример. У Привремене институције у Обилићу, требало би да буде укључено 19 процената припадника мањинских заједница. Припадници АИЛ добили су два места, чистачице и курира.

ПРЕДЛОЗИ ЗА РЕШЕЊЕ ПРОБЛЕМА

Представници ЦИП-а, сагледавши читаву ситуацију у којима се налазе АИЛ у местима које су обишли, предложили су и одређена решења проблема:

- Сви програми повратка треба да имају јак мониторинг, како би се избегли овакви примери лоше праксе.

- Неопходно је водити рачуна о стамбеним трајним решењима, поготову када је реч о дислокацијама порушених домова

- Инсистирати на примени једнаких стандарда, како би све заједнице без обзира којој националној, верској или другој припадности припадају могли да остварују иста права.

- Сама заступљеност свих припадника мањинских заједница у локалним институцијама треба да буде једнако подељена на одговарајућим позицијама

- Омогућити и АИЛ да се брину о својим потребама и радити на њиховом јачању у том правцу

О овоме, пре свега, требало би да води рачуна међународна заједница која има мандат да интервенише у оваквим случајевима. Њашто се програм повратка није спровео према постојећим процедурама, зашто није равномерна заступљеност свих мањинских заједница у локалним структурама власти, зашто се нису санкционисали кривци који су спроводили програм повратка, обично су питања на које би требало да постоји одговор.

Забележио: аде Ђирић, Фото: Бранислав Скробоја

O SERUTNO KOTAR O CENTRO BASE HUMANE RESURSA KO MART O CHON HINE KI KOSOVA THAJ I METOHIIJA

PHARO O DJIVDIPE E ROMENGO, THAJ ASKALIJENGO I EGIPCANENGORO

Ko adava vakti o serutno kotar CHR, hine te dikhel sar o Roma, Askaljije, taj Egipcjanja so irinde pe ko pumare thana ki Obilic, thaj Plemetina, thaj Gilana i hine i ko majbut thana kaj mangen o nasle manusa te irinenpe. Ko adava vakti arakhle pe i e serutne manuseja kotar i kosovaki governa thaj kotar organizacija UNDP-so i e manuseja so kerol buti ki govna e opstinaki ki Obilic

Cim aljam ki Kosova geljam ko serutno ministro Branislav Grbic kotar i governa e kosovaki kova kerol buci te irinenpe palpalal o nasle manusa. Sukar vakerdjam sar te dikhol pe o nasle manusa so mangen te irinon pe ko pumare thana. Vakerdjam i sar saj majsukar te irinen pe o manusa. Arakljam chib sostar ka djivdinen o manusa kana ka irinenpe savi buci ka keren. Sar te delpe lenge dumo te keren varsavi buci sostar ka djivdinen

SAVORE MORA TE KEREN BUCI MASKARPUMENDE

Ko serutno kotar e kosovaki governa dinjam i majbut lila so azuceren te arakhen pe love te saj te irinen pe o manusa. Ki agor

SAR SAJ TE RESINEN PE AKALA PROBLEMJA.

O Manusa kotar CHR so dikle sa akaja situacija kaj o RAE so dikhljam sar djivdinen ko thana kaj hinjama dine varsave predlogja te resinen pe akala problemja.

-Sa o programja so keren pe ko iriba trebul te ovelolen zoralo dikhiper sar te cinavon pe o primerja cheljalji praksa.

- Te vodinel pe racunji kana keren pe o khera thaj o zgrade sar te keren pe ko posuze thana te naoven uzalo panja, tali struja, pogotovu kana e manusen mangen te frden ko avera thana kotar olengere peravde khera.

- te mangen pe ista standardja savorenges, sar bi sa o manusa bizo dikhiba soj rom, gadjo, chibano ili savi vera isiole ovela len ista pravo

-Ko governe savore te ovenolen pumare manusa i ko thana so saj nesto te lacharen

-Te del pe i e romenge thaj RAE te vodinen pumare racunja i te pomozinen olen te zeraljovent

arakljam jek chib so savore amen so kera akaja bici maskaramende te kera phandaamen po sukar sar te saj te arakha posukar drom te irinen pe o nasle manusa ko pumare thana i UNIJA i UNIJA M si duj organizacije so saj majbut te den dumo de keren than e nasle manusenge te irinen pe ki pumari phu.

Pala dava vakerdjam e manusnjaja so kerol buti ki organizacija UNDP koja del love te lacharenpe o rumime khera thaj avera buca so trebun te lacarenpe. Lakoro anav si Eva Kitzer i oj kerol buti ko projekto SPARK ko UNDP. Vakerdja amenge so dobisarda love i so saj te kerol buti savorenges ko mangel te irinol Vakerdja amenge so o lil savo dinjam ola e anavenca kotar manusa so mangen te irinon pe dinja ko lakere partnerja i on akana dikhen o thana sar si i buti saj li o manusa te irinen pe ko adala thana. Akala buca kerol i Evropska perspektiva organizacija so lacharel o khera, a o CHR te ovel ko procesi thaj te dikhel sar kerol pe buci ko iriba

DIKHIBE KI OBILIC

Serutno so kerol buci ko iriba kotar i governa Obilic vakerdja amenge so i governa isi la volja sa o nasle manusa RAE te irinen pe. Te lacharen pe o lila kotar i phu, te denpe avera thana kaj saj te kerenge khera e nasle manusenge RAE. Vakerdja amenge so i governa dinja than duje familijenge te kerol pe lenge khera so kaj besle poangle nane sukar than kaj besle tale Dalekovodja kaj nakhel struja i adathe nane sukar te djivdinel pe. Ko amaro puciba kobor manusa kotar RAE keren buci ki governa vakerdja so nadja-

nel sukar ali duj djene keren buci jek sar cistacica jek sar kuriri.

Pala dava geljam ko jek than kaj besle o roma ki Obilic. Sa o khera so hine ko adava than si peravde, ali majdur isi avera khera so besen o Chibane. Kotar akava than si i o duj familije so i governa dinja len aver than te kerenpe olenge khera.

KAMPI KI PIEMETINA

Paladava geljam i ko kami ki Plemetina kaj besen o nasle manusa i vakerdjam olenca sar djivdinen. Maskarolende hine i jek manus so i opstinaki governa dinja than te keren pe lenge o khera ki Obilic. Sa o manusa so kerdjam lafi olenca zalinen pe so orga-

Kampi ki Plemetina

nizacije so keren buci te keren lenge sukaripe na keren buci sukar Dok kerdjam lafi olenca dikhljam so isilen dar. O manus so dindja pe leske than te kerol pe o kher na hine but bahtalo jel sar vakerdja amenge o than so dine nane sukar pase si o panji i o than si kana perel brisind i kana si chelalo o vreme talo panji Ov na mangel pe chavenca te irinel pe ko asavko than. O Kamp so vazdindja pe e nasle manusenge si talo Dalekovodi sar i duj bare zgrade kaj trebun te besen o nasle manusa. Ki jek zgrada besen o manusa ki aver trebun te lacharel pe. Ki zgrada so zavrsisarda pe nane panji kotar dujto kato Lendar vodinel racunji jek chibanji organizacija "Majka Tereza" on korkore sikaven e chaven skolako programi i aver buci nisavi na keren. Love so keren buci del olen i Kosovaki governa O kampo si but bilacho i but phareste djivdinen o manusa so besen ki leste. Na ikherol pe nisavo lachipe, sa parpalo o kampi kajbesen.

MAHALA AZOTARA

Palo moabeti e manusenca ko kampi Plemetina geljam te dikha sar djivdinen o manusa so irindepe ko pumare khera ki obilic i mahala Azotara. Ki akaja mahala irinde pe 21 familija. Andro vakerebe olenca sundjam so lengeri iripe na naklo palo standardja so sleduvinen e nasle manusenge kana irinen pe ko pumare khera. Na dine len love sr te phraven varsavi buci olenca na hine len dumo ni kotar UNHCR so djikaj na keren buci te den olen varsavi habe pibe jek trin chon. O khera so kerde olenge bisukar kerde olen but. Ko puciba vaven li barsave manuca kotar governa dijek organizacija

te dikhen sar djivdinen isi li len te han te pijen keren li buci vakerde amenge so niko na avel te dikol olen. Sar lacarde o khera i "Evropska perspektiva" organizacija so lacharel o khera niko vise na alo. Ko puciba sar ki governa saj te lacharen pumare problemja vakerde amenge chelale but.pala dava sundjam sar duj familije keren buci ko pazari. Puca amen korkore sar avera des thaj enja familije divdinen kotar savi buci.

GNJILANE

Ki Gilana dikhljam amen e manusenca so irinde pe ko pumare khera i mahala Avdula Preseva Kedinde pe maskare roma i o chibane so besen ko romane khera. Sa o manusa holjame ki organizacija so kerdja buci ko lengoro iriba, organizacija vikinol pe ARC. O Manusa roven pe so na dine len love te phraven varsavi buci te keren i akana nane so te keren i sostar te djivdinen. Ni o lila kotar khera na lacharde.akana dikhen te lacharen pumare lila

SO ZAKLJUCINDJAM

Sa so djikljam vakero amenge so o manusa so djivdinen ki Kosovo djivdinen bilache i trebun te dikhel pe na samo deklarativno te vakero pe so sa o manusa trebun te oven ista ko pumare prava a te na ruminel pe lengeri nacija, vera kupltura

Sar isi duj arsinja kotar e Kosovaki governa najsukar saj te dikhel pe ko jek primeri ki obilic,kaj e kosovaki governa pumare manusenge dinja than ko Centro a e romen RAE IRL frdindje uzi len ko panji Adjukha isto o bare zgrade so vazdinde e romenge ki Plemetina talo dalekovodi.

Mahala Avdula Preseva

Ko krajo ka da panda jek primer. Ko governe kaj kotar savoren-gere keren buci e romenge RAE dine duj thana jek kuriri i jek.

Akalestar najangle, valjani te vodinel o racunji i Medjunarodna zajednica so isi la mandati te vodinel racunji i oj saj te chinavel aksavke buca so nane sukar Soske o programi kotar iriba na kerol pe sukar, soske ravnomerno nane savore ko governe, soske na cinavde e manusen so kerde ko iriba akava si obicno pucibe ko kola trebun te ovel odgovori.

**O raporti kerdja : Rade [X]ri[X]
Foto: Branislav Skrobonja**

У ПОСЕТИ КОЛЕКТИВНИМ ЦЕНТРИМА НА ЈУГУ СРБИЈЕ

НЕИЗВЕСНА БУДУЋНОСТ

Поред оних које редовно посећују, представници удружења “Срећна породица” крајем марта, обишли су још неколико колективних центара на југу Србије. Да ли је израз “што јужније - то тужније” адекватан и када су колективни центри у питању, нисмо успели да утврдимо, јер сивило и безнађе, на сваком кораку, свуда једнако притиска ове зграде и ове људе. Истина је, такође, да свако свој проблем носи како мора и уме. У то смо се још једном уверили из прича расељених породица смештених у Белој Паланци и селу Црнатово крај Мерошине.

На територији ове општине има две стотине и седамнаест расељених лица и четрдесеторо избеглица, од којих је шездесет четворо деце, рекао нам је **Бојан Спасић**, повереник Комесаријата за избеглице.

ВЕЛИКОДУШНОСТ НА ДЕЛУ

У колективном центру, “Хотел С” у Белој Паланци, живи нешто више од четрдесет расељених породица или око деведесет лица. Деце је скоро тридесеторо, троје је сасвим малих, а једно је беба до годину дана. Породице избегле из Босне и Хрватске још увек живе у овом колективном центру.

Има их једанаест са око четрдесет чланова. У два објекта некадашњег хотела “Хесперансо” живи 135 лица. Приватни предузетник **Славенко Дробњак**, један је од ретких власника хотелских објеката претворених у привремену смештај који се директно брине о овим напаћеним људима. О томе више говоре људи којима помаже него он сам. Наиме, за све радове које изводи око хотела и ресторана, овај човек ангажује расељене како би зарадили неки динар. Исто тако, сваког другог месеца плаћа аутобуску карту за ученике који путују до школе, а једном вредном студенту плаћа трошкове школовања, јер његови родитељи немају могућност за то. Славенко Дробњак више говори о проблемима око пореза, режијских трошкова, квалитета хране, него о својој великодушности. И поред добре сарадње са општином, са повереником, са прогнанима, упркос доброј вољи, пара је мало, а потребе велике.

Хотел “Есперансо” у Белој Паланци

НЕКИ СУ СЕ ВРАТИЛИ, ДРУГИ ЖЕЛЕ ОСТАТИ

Неке породице вратиле су се у своја села **Дрсник, Видаџе, Кош, Ђојане, Бича, Брестовик**, из којих су избегли 1999. године, причају нам преостали корисници смештаја. Готово све породице, у колективном центру “Хотел С”, су из Метохије и то из општина **Пећ, Клина и Ђсток**. Многи су били у “Иди –види” посетама и затекли своје некада нове куће, у којима су становали пре избеглиштва, демолиране, а старе куће које су, углавном, имали на својим имањима и користили их као помоћне зграде,

Косара Воштић са кћерком и свекрвом

спаљене. Већина их још увек не сматра да су се стекли услови за њихов повратак и многи размишљају о томе да остану да живе у централној Србији.

Пројекат Интерсос-а, којим се нуди програм за становање тако што се врши откуп имања у вредности од пет хиљада евра и додељују додатна средства за покућство, ове расељене породице, сматрају као добро решење и спремни су да се интегришу на овај начин, али не желе да остану на подручју Беле Паланке где се и иначе тешко живи. Гласно размишљају о **Њагодини, Параћину** и неким другим местима.

Већина породица је претходно била смештена у другим колективним центрима у региону Ниша и Прокупља, који су у међувремену затворени, тако да су се селили из места у место. То најтеже пада оним породицама са школском децом и болесницима. Мучи их где ће сутра. Најављује се затварање колективних центара. Ња овај њихов још није утврђен датум до када ће постојати.

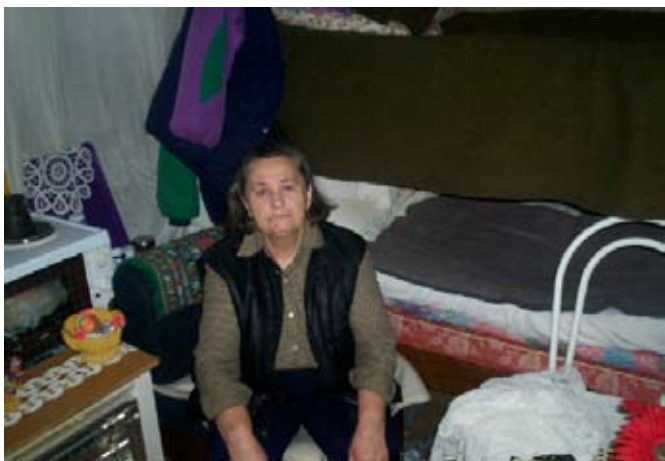
ПОМОЋ ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

На територији Житорађе налази се колективни центар “Црнатово” у истоименом селу. У згради чији је власник била земљорадничка задруга, а касније је у њој радила школа.

Као колективни центар за избеглице, формиран је када су невољни људи из Хрватске и Босне, стигли у јужну Србију. Тренутно у њему живи само шест породица из Клине и околине са 30 чланова домаћинства. Има једанаесторо школске деце од којих петоро похађа основну школу у Црнатову, за њих четворо општина плаћа месечну карту за Ниш, а по једно дете путује у средњу школу за Прокупље и Житорађу.

Да се ова мала општина, у складу са својим скромним могућностима, брине о расељенима доказује и чињеница да се оброци за ове људе припремају у оближњој основној школи, а пред сваку зиму за колективни центар и његове житеље

Дивна Ристић из Пећи

Миловановић Славица и Радован из Пећи

обезбеђује се огревно дрво.

Највећи проблем ових људи, како сами кажу, је несрећан санитарни чвор, па често долази до изливања септичке јаме. Непријатан мирис се осећа у широј околини, па смета и комшијама. Како смо сазнали, у току ове године, није предвиђено затварање овог колективног центра.

Њодитељи који имају ђаке, кажу нам, да им је потребна помоћ у школском прибору, обући и одећи. Они немају готово никаквих примања, а једини начин да дођу до минималних средстава за живот је рад у пољу.

Забележили: В. Никетић и Р. Вулићевић

КОЛЕКТИВНИ ЦЕНТАР У РЕСНИКУ ТРИ ДАНА БЕЗ СТРУЈЕ

Избеглице које су се самоиницијативно сместиле у бројне баракe грађевинских фирми у Београду, дугују "Електродистрибуцији" укупно 61 милион динара. Њачуне за утрошену електричну енергију, наине, нису плаћали годинама. Тако је дуг само колективног центра у Подавалској бб, у београдском насељу Весник, нарастао на око 15 милиона динара, због чега им је струја била искључена три дана.

Овај колективни смештај за избегле и расељене, пошто није признат, води се на физичка лица. Истакнуто је да корисници овог центра, рачун за струју нису плаћали од како су уселили.

"После три дана прикључили смо струју у Веснику, из хуманих разлога. То је стари проблем са којим се срећемо и на другим местима у граду. Поднели смо пријаве и покушали да решимо проблем преко суда, јер "Електродистрибуција", ипак, није социјална установа. Дуг свих београдских колективних центара није занемарљив и износи 3,6 одсто укупног дуга према ЕДБ", кажу у овој организацији.

У граду постоји осам регистрованих колективних центара, где су избеглице пронашле кров над главом, на основу сагласности Комесаријата за избегла и расељена лица и упута о смештају. Комесаријат има потписане уговоре са фирмама власницима просторија које су искоришћене за смештај расељених. На основу ових уговора Комесаријат редовно измирује своје обавезе, односно власници простора плаћају утрошену струју.

Како тврде у Комесаријату за избеглице, у нашем граду, постоји неколико објеката у које су се уселиле избеглице и расељени самоиницијативно и, према њиховим речима, то нису признати колективни центри. Њбог тога Комесаријат и не сноси трошкове потрошње електричне енергије.

РЕГИСТРОВАНИ ЦЕНТРИ У БЕОГРАДУ

ПАЛИЛУЛА – ПИМ "Крњача", 450 избеглих и интерно расељених

ОБРЕНОВАЦ - ПИМ "Ушће", 110 избеглих и интерно расељених

ВОЖДОВАЦ – пансион "Авала", 46 интерно расељених

ВОЖДОВАЦ – "Неуропсихијатрија", 95 интерно расељених

ГРОЦКА – "Грађевинар", 160 интерно расељених

ГРОЦКА – "Нови аутопут", 81 интерно расељен

ЗЕМУН – "7. јули", 127 интерно расељених

МЛАДЕНОВАЦ – ГП "Напред", 55 избеглих и интерно расељених

УДРУЖЕЊА РАСЕЉЕНИ СА КОМ НЕЗАДОВОЉНА ИНФОРМИСАЊЕМ

У друштву је опао интерес за животне проблеме расељених, повратника и оних који су 1999. године, остали на Косову и Метохији. Медији ретко извештавају о реалном животу у покрајини, егзистенцијалним проблемима, док су људи који тамо живе недовољно информисани, јер до њих долазе нејасне, непотпуне, а често и информације у којима се назире утицај политике.

Представници Уније - Савеза удружења интерно расељених лица са Косова и Метохије, изнели су ове примедбе на конференцији за новинаре посвећеној информисаности. - Политичка информација са Косова је доминантна и никако да је потисне социјална информација, о томе како се на Косову живи - казао је **иливоје и ајловић**, уредник ТВ емисије "Повратак". Напомињући да више од 200.000 расељених људи

Учесници конференције за штампу

КАО ЦЕНТАР

Славиша Ђрловић, професор Факултета политичких наука, критиковао је Координациони центар где поједини људи, како је рекао, "као да су били више заинтересовани за тендере него за расељене". На Косову је сваки дан потенцијални 17. март и проблеми које људи у јужној српској покрајини имају не могу да се решавају само у Бечу или у Вашингтону, сматра он. И **Ивојин аковчевић**, главни и одговорни уредник КиМ Ђадија и председник Удружења новинара КиМ, оценио је да "већ три-четири месеца Координациони центар као да не постоји".

у Србији интересује шта је са њиховом имовином, он је рекао и да је "Сизифов посао убеђивати људе да се данас врате на Косово, јер је тамо боље само онима, који у изузетно тешким условима живе у колективним центрима у Србији". Мало ко зна, да преко сто људи, сваког месеца иде у 18 општина на Косову и Метохији и траже могућности за повратак, навела је **Доста Палић**, члан Управног одбора Уније. Она је најавила да ће расељени преко својих удружења покушати да изврше

притисак на националне електронске и штампане медије, пре свега ЈТС, да свеобухватније, веродостојније и чешће пласирају информације везане за живот расељених, повратника и оних који су остали да живе на Космету.

- Медији се површно баве животом на Космету и највише их интересују експресне и информације о убиствима, што није у интересу људи који тамо живе. Сада ће се много причати и писати о трогодишњици погрома 17. и 18. марта 2004. године, а ретко ко ће се осврнути на то шта је с људима који су тада напустили куће, где се сада налазе, је ли им надокнађена штета... - објаснила је она. Да информисање неће решити сва питања избеглих расељених, али да је кључно за њихово доношење одлуке о повратку или интегрисању у другој средини, истакао је **Давор ако**, из службе за правну заштиту београдске канцеларије UNHCR. - Не треба бежати од горућих и болних питања, већ о свему отворено разговарати, да људи знају шта их очекује. Избегла и расељена лица постају жртве неизвесне политичке ситуације на Косову и због тога многи до сада нису могли наћи трајно решење - рекао је **Љако**.

Сања Речић, ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ, 16.03.2007.

КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА ШТАМПУ УНИЈЕ – САВЕЗА УДРУЖЕЊА ИРЛ СА КИМ

КОЛИКО СМО (НЕ) ИНФОРМИСАНИ?

У организацији Уније – Савеза удружења ИРЛ са КиМ, у четвртак 15.03. 2007. године, у Медија центру у Београду, одржана је Конференција за штампу, на којој су представници Уније и њихови гости изнели своје ставове о информисаности расељених.

Конференција је била добро посећена, а своје извештаче послале су: **Агенције:** Тањуг, Бета, Ђонет; **Телевизије:** ЈТС, Кошава, Студио Б, Палма Плус, ЈТВ Бијељина; **Ђадија:** Ђадио Београд 1, Дојче веле, Београд 202, Ђадио Србија, Глас цркве, КИМ радио Чаглавица; **Дневне новине:** Вечерње новости и Глас јавности.

Извештаје са Конференције емитовале су сви присутни медији, а у овом броју Билтена преносимо текст који је објављен у Вечерњим новостима, најтиражнијем дневном листу у Србији.

ИЗВЕТАЈ О ПОВРАТАКУ РАСЕЉЕНИХ У СЕЛО ЛАЗОВИЋЕ НАДОМАК ПЕЊИ

ПОТПИСАНИ УГОВОРИ О ИЗГРАДЊИ 15 КУЋА

Три године након подношења званичног захтева, више од раних “ди-види” и “ди-ин” ормиши” посета и мултиетничких дијалога, у Београду су потписани трипартитни уговори између расељених, општине Пећи и Данског савета за избеглице, имплементатора концепт документа за повратак у Лазовиће. На основу наведених уговора, крајем јуна или почетком јула, почиње изградња и реконструкција кућа у које би требало да се врати 15 породица. Средства за њихову изградњу су обезбеђена, а остављена је могућност, да се у овој, првој фази обнове, у Лазовићима изгради још пет кућа.

Осам година неостварени сан прогнаника из питомих метохијског села Лазовићи, које се налази на самом ободу града Пећи, потписивањем ових уговора и најавом изградње транзитне куће за повратнике носиоце, домаћинства, требало би већ за две недеље да постане јавно.

КРЕЋЕ ИЗГРАДЊА

На почетку састанка у Београду, расељеним се прва обратила **Кристен Стец**, менаџер пројекта повратка у Лазовиће. Она је истакла да тек сада након потписивања уговора почињу конкретне активности.

“У наредних неколико недеља почињемо са изградњом транзитне куће у којој ће током реконструкције бити смештени представници породица чији се домови граде. Изградња осталих кућа у селу почеће крајем јуна или почетком јула. Док до када би требало да се заврши комплетна реконструкција и власницима предају кључеви је три месеца. У то време Дански савет за избеглице (ДСИ) повратницима ће обезбедити храну, хигијенске пакете и све оно што је неопходно за одвијање

нормалног живота” истакла је Стец, додавши да одмах почиње изградња 15 кућа, а да су за још пет њих, одобрена средства.

Атос Караџић, координатор повратка у Лазовиће, испред Данског савета за избеглице Пећ и **Беси Турјака**, задужен за грађевинске радове у овој организацији, рекли су да ће величина кућа зависити од броја чланова домаћинства, а да је коначан одабир повратника извршен на основу унапред

Повратници Драган, Милија и Драгић Лазовић

ОДБИЈЕНИ

Ипак нису сви присутни задовољни изашли са овог скупа. Један од њих **Мирко Лазовић** (42), бивши рачунопологач у пећкој пивари, а сада расељено лице са тренутним местом пребивалишта у Книћу, није успео сакрити разочарење зашто се његово и име неколико најближих комшија, није нашло на списку повратника. Након разговора са представницима ДСИ-а, умереним тоном покушава да нам разјасни разлоге одбијања.

“Моја кућа је порушена 2000. године, негде у мају или јуну месецу. Извађена из темеља. Не познаје се место где је била. Сада се на том целом простору налази стовариште. Већ осам година, **Бен Кастрати** из Њујорка на том месту ради, привређује, зарађује. Куцао сам на сва врата, чак сам га и тужио Општинском суду у Пећи. После годину дана суд се прогласио ненадлежним и, како пише у пресуди, нема моћи да истера никога са туђе земље. Сада сам поднео захтев за обнову куће и одбијен сам. Тачне разлоге ми нису навели, али знам да ни UNMIK није могао да га склони са моје земље. И они су ме писмено обавестили да на парцели не постоји усељиви објект и да не могу да делују и да истерају именованог. Међутим, за своју земљу ћу се борити па макар ишао у Стразбур”, непоколебљив је у тражењу правде **Момир Лазовић**.

предвиђених критеријума. Предност при одабиру имали су расељени који не поседују имовину у централној Србији, они са лошијом социјалном картом, као и лица која су редовно учествовала у посетама и међуетничким дијалозима и више од осталих изразили вољу за повратком. Представници ДСИ-а, такође, нагласили су да је коначан одабир извршен у сарадњи са представницима UNMIK-а и општине Пећ

ИНИЦИЈАТИВА

“На основу исказане воље за повратком мештана Лазовића и њиховој сарадњи са Унијом – Савезом удружења интерно расељених лица са Косова и Метохије, 2005. године, израђен је концепт документ, који је послужио као основа за даље активности везане за повратак у ово село. Током 2006. године, општинске власти усвојиле су наведени предлог и заједно са другим структурама, које раде на овом процесу, кренуло се у изналагање средстава за његову реализацију. Након тога, Дански савет за избеглице преузео је на себе комплетну активност на имплементацији овог пројекта, а ево сада смо стигли и до потписивања уговора, чиме се са сигурношћу може рећи да ће овај пројекат ускоро бити реализован”, каже **Бранислав Скробоја**, члан Управног одбора Уније и лице које је испред ове организације директно учествовало у раду Општинске радне групе Пећ, организовању посета и

ЗА ВАЛНОСТ

“Њво након три године мукотрпног рада на изналажењу свих могућности повратка расељених, коначно смо стигли до чина потписивања уговора, чиме су сасвим извесно испуњени сви услови да се крене са изградњом наших кућа, а тиме и повратком првих петнаест породица. Користим прилику да се овим путем захвалим на подршци коју нам је пружио општина Пећ и њен потпредседник **усте Нурковић**, Данском савету Косова и Србије, **Њвани Тодоровић** из ове организације, као и свим осталима који су својим активностима допринели да стигнемо до крајњег циља, повратка у Лазовиће”, истакао је на крају овог скупа **илија ЊаЊовић**, представник села на ОЊГ Пећ и један од оних срећника коме ће се међу првима изградити кућа.

мултиетничких дијалога у циљу што боље и квалитетније реализације повратка у Лазовиће.

Први трипартитни уговор потписала је **Видосава ЊаЊовић** (71), која је средином априла, заједно са још девет жена из овог села посетила свој разрушени дом.

НАЛЕПШЕ ЈЕ НА СВОМЕ

Видосава, која је на потписивање уговора дошла са кћерком Надом из Бајине Баште, где живи у приватном смештају, видно узбуђена, износи нам своје утиске.

“Ми смо у Лазовићима имали огромну кућу на два спрата. Нажалост, по нашем одласку кућа је толико уништена да се не може обновити, већ ће се градити нова. Кажу од 68 квадрата, а наша је имала преко 200. Међутим, добро је да се почиње са изградњом и ако све буде у реду, са мном би требало да се вратити и син Ненад (49), који са супругом и троје деце тренутно живи у колективном центру у Параћину. Њаједничким

Разјашњења: Момир Лазовић, Ивана Тодоровић, Фатос Карагизи и Кристен Стец

снагама опет ћемо ми оживети наше имање”, оптимистичким тоном говори ова старица.

Жао јој је што њен супруг, чију пензију прима, није дочекао овај тренутак. Видосава нам прича да су туга за родним крајем и немогућност повратка допринели томе да он више није међу живима. Умро је пре две године не дочекавши да поново види Лазовиће. Прелазимо на ведрије теме, причамо о њеним утисцима са одржане “Иди-види” посете.

“Ово је други пут да сам била тамо и шта да кажем, најлепше је на своме. Сада када се вратим лакше ћу ослободити простор око своје куће. У њеном доњем делу неко држи стоку, у

дворишту трактор, околу пуно смећа. Само да се ја вратим све ће то бити чисто и уредно, као некад”, прича Видосава, која ће већ за неколико недеља, као носилац породичног домаћинства, кренути у Лазовиће и бити смештена у транзитној кући.

И друге жене које су учествовале у овој посети пуне су утисака. Обишле су своја имања, запалиле свеће на месном гробљу и присуствовале састанку у општини Пећ, где су са њеним челницима разговарала о скором повратку. Најупечатљивији утисак на све оставила је, ипак, посета Пећкој Патријаршији. Кажу да ће повратком у своје домове бити у прилици да чешће посећују ову светињу, симбол постојаности српства на овим просторима.

ПРИМЕР ОСТАЛИМА

И док су у последњу посету ишле само жене, на потписивању уговора било је много више мушкараца, који су испред својих домаћинстава стављали “параф на повратак”.

Драгић ЊаЊовић, испред шесточлане породице обавезао се на повратак, што је, како нам рече, чекао пуних осам година. Први ће ипак, доле његов отац, а након што се заврши кућа и остали, прича нам Драгић, који тренутно живи у Лазаревцу.

Не крије задовољство, а на нашу пошалицу да ли су жене храбрије када су саме ишле у ову последњу посету, каже, да не оспорава ту констатацију и уз осмех додаје да су мушкарци први одлазили доле, а међу њима и он.

“Био сам више пута у Лазовићима и Пећи и нисам имао никаквих непријатности. Више ме брине економски опстанак, него безбедносна ситуација. Не плашим се, знају ме сви и комшије и они с посла у дрвном комбинату. Доле сам имао нешто мало земље, кућа је била повелика, сада нема ништа. Све савршено са земљом. Уговор је на 65 квадрата, за нас четворо сасвим довољно. Видећемо шта ће бити”, прича Драгић.

Прва кућа која ће почети да се обнавља је дом **Драгана ЊаЊовића**.

“Прва, као транзитна кућа, да би ови рођаци имали где да бораве док се њихове куће не направе. Мада је она и остала у најбољем стању, јер је прављена 1995. године. Бетонска конструкција је издржала и не би требало да буде проблема око њене реконструкције. Њедва чекам да идем доле. До сада сам био већ три, четири пута. Била ми је и кћерка и супруга. И син ми је био две недеље. Надам се да ће ускоро услови бити такви да ћемо се сви моћи слободно вратити”, кратак је и јасан Драган.

По завршетку састанка заједнички ручак, понека размењена адреса, телефон и нада да ће се ускоро видети доле. Са жељом, како кажу, да они својим примером за собом повуку и друге расељене, не само из њиховог села, него читаве општине Пећ.

Забележили: Б. Скробоња и Ж. Њекић

КУРИОЗИТЕТ

ЛАЗОВИЋИ У ЛАЗОВИЋИМА

Од првих петнаест породица повратника у Лазовиће, сви носе презиме **ЊаЊовић**. **Видосава**, **Њубиша**, **Њветко**, **Драгић**, **Драган**, **Њабуд**, **Бранко**, **анко**, **Бранка**, **нтонио**, **СветоЊар**, **илун**, **илија**, **Зоран** и **адослав ЊаЊовић** су носиоци породичних домаћинстава, који би за неколико недеља требало да се нађу у родним Лазовићима.

ЛАЗОВИЋИ НА КОРАК ДО КУЋЕ

Позив на повратак ...

... у разрушене Лазовиће

Видосава Лазовић са кћерком Надом на уништеном имању ...

... и потписивању уговора о изградњи куће.

Лазовићи на "Иди-информиши" посети у Београду ...

... и "Иди-види" посети у Пећкој патријаршији.

У ОРГАНИЗАЦИЈИ УДРУЖЕЊА “ЈУГ” ИЗ КРАЉЕВА И НВО “ИНИЦИЈАТИВА ЗА МИР” ИЗ ПЕЋИ У УЛЦИЊУ ЈЕ ОДРЖАН МУЛТИЕТНИЧКИ ТРЕНИНГ НА ТЕМУ

ИЗГРАДЊА КАПАЦИТЕТА

Током шестодневног тренинга, представници примајуће заједнице из општина **Њеђ, сток, Клина, Њризрен, Србица и Митровица, повратници, њ-а из наведених средина, као и невладиних организација из мре е Косовског иницијативног програма, постигли су завидан напредак на изградњи капацитета корисника, у области заступања и лобирања кроз повећање капацитета општина да учествују у процесу повратка.**

Учесници мултиетничког тренинга у Улцињу

Програм тренинга је, према унапред припремљеном програму, организовала и водила Агенција за менаџмент и развој (МДА) из Приштине.

Учесници скупа, укупно њих 38, имали су прилику да се током трајања овог семинара, упознају са основним елементима и карактеристикама више тема. **Менаџмент и израда пројеката, мре авање и Контрола општинских институција** биле су основне тематске целине овог скупа. Циљ тренинга је био да се обрадом наведених тема утиче на изградњу капацитета корисника у области заступања и лобирања кроз:

- Повећање капацитета општина да учествују у процесу повратка, стварајући процедуре које су одговарајуће и од значаја за процес повратка и реинтеграције

- Повећавање одговорности НВО-а, из КИП-ове мреже, према корисницима и донаторима у пројектима повратка и реинтеграције на Косову.

Учесници тренинга су били једногласни у мишљењу да је овај тренинг био изузетно користан за све циљне групе које су биле присутне, о чему сведочи и чињеница да су сви учесници са великом пажњом и интересовањем учествовали у раду током тренинга.

Присутни су изразили задовољство одабиром тема, као и начином рада и приступом тренера током њиховог рада. Организација самог тренинга оцењена је високом оценом од стране свих присутних.

вана Марковић

КАНЦЕЛАРИЈА УНИЈЕ М У НОВОМ ПРОСТОРУ

Непосредно по отварању, канцеларија "Унија М" била је смештена у просторијама UNDP-а у Приштини. "Њбог повећања обима рада и све веће посете корисника наше канцеларије одлучили смо да исту изместимо у приштинско насеље Градић Пејтон", каже Александар Грковић, пројект менаџер канцеларије Унија М.

Нова адреса је:

Gradić Pejton, Mujo Ulqinaku 5, Priština, Tel. 038/227-987

Чланице Уније

о ур - Смедеревска Паланка, Првог српског устанка 109, тел. 026-313-893, e-mail: bozur@verat.net

Њлас Косова и Метохије - Београд, Скадарска 40а/II, тел.: 011/322-99-18, e-mail: gkim@eunet.yu, www.glaskim.co.yu

Завичај за повратак - Крагујевац, Душана Дугалића 47, тел. 034/362-376, e-mail: zavicpo@infosky.net

Зора - Светог Саве 6- Беране, Тел/факс: 087/234-200, e-mail: zora_nvo@cg.yu

Њуг - Краљево, Цара Душана 27/39, тел. 036/323-220, факс. 036/320-430, моб. 064/612-79-66, e-mail: agrkovic@yahoo.com

Свети Никола - Њесавска 33- Београд, Тел/факс: 011/32-32-620, e-mail: svnikola@scnet.yu

Свети Спас - Београд, Балканска 25, тел. 011/2686-161, e-mail: svetspas@eunet.yu, www.svetispas.org

Срећна породица - Ниш, Душанов Базар, купола, локал 223, тел. 018/257-184, e-mail: vulicevicr@bankerinter.net

Њентар за правну заштиту - Београд, Балканска 25, Тел/факс: 011/2686-161, e-mail: rprotect@eunet.yu

Њентар за хумане ресурсе - Сутјеска 318/е Котеж – Београд, Тел/фах 011/ 715-762, e-mail: chrbgd@eunet.yu

нија - Канцеларија у еограду - Трг Николе Пашића 9/7, тел: 011/3398-705, e-mail: unijakm@eunet.yu, www.unijairl.org

нија - Канцеларија у Звечану - Бубе Михајловић бб, тел: 028/665-150, e-mail: unija.zvecan@sezampro.yu

ИНФО БИЛТЕН - Главни и одговорни уредник: **Жељко Ђекић**; Уређивачки одбор: **Бранислав Скробоња** (председник), **Александар Грковић** и **Златко Маврић** (чланови); Технички уредник: **Зоран Ђуричанин**; Насловна страна: **Бранислав Скробоња**
Адреса редакције: Трг Николе Пашића 9/VII, 11000 Београд, тел/факс: 011/339-87-05; e-mail: unijakm@eunet.yu
Штампа: "Њлеш", Њемун; Тираж: 5000 примерака; Бесплатан примерак; ISSN 1820-3531, COBISS.SR-ID 117382153